

SXEDIO.E32

1.7. 1906: ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΜΟΥΚΤΑΡΩΝ ή ΠΡΟΕΔΡΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ή ΚΟΙΝΟΤΑΡΧΩΝ

Μέχρι το **1906** οι Μουχτάρηδες ή Κοινοτάρχες ή Πρόεδροι Κοινοτήτων εκλέγονταν κατά ένα περίεργο τρόπο: Η Κοινότητα πρότεινε τέσσερις υποψηφίους και ο Υπατος Αρμοστής είχε το δικαίωμα να επιλέξει από αυτούς τον ένα.

Στα **1906** όμως, έπειτα από πίεση των Κυπρίων στο νέα Υπαρμο Αρμοστή Κιγκ Χάρμαν, αυτός αναγκάστηκε να τους δώσει και το δικαίωμα εκλογής των Κοινοταρχών οι οποίοι στα τούρκικα ονομάζονταν Μουχτάρηδες η Μουχταρέοι.

Όμως το δικαίωμα αυτό δεν ήταν παρόμοιο με εκείνο κατά την εκλογή μελών του Νομοθετικού Συμβουλίου ή βουλευτών, αλλά οι συγχωριανοί συγκεντρώνονταν σε συνέλευση και η συνέλευση επέλεγε τον κοινοτάρχη.

Η θέση του Μουχτάρη στην κοινότητα ήταν πολύ σημαντική και ισχυρή και στο παρεθόν οι κοινοτάρχες μεταχειρίζονταν πολλά θεμιτά και αθέμιτα μέσα προκειμένου να υποδειχθούν ανάμεσα στους τέσσερις υποψηφίους.

Ο Κοινοτάρχης ήταν η τοπική εξουσία και πολλές φορές έκοβε και έραβε κατά το κοινώς λεγόμενο. Ακόμα συνελάμβανε τους εγκληματίες και μεσολαβούσε στις διαφορές του χωριού και γενικά ήταν ο άνθρωπος που είχε επικοινωνία με την κεντρική διοίκηση, ήταν δηλαδή η κεφαλή της κοινότητας.

Είναι χαρακτηριστικό δημοσίευμα της εφημερίδας "Κυπριακός Φύλαξ" της 1ης Ιουλίου **1906**:

"Πολύ φοβούμεθα ότι δεν εξετιμήθη δεόντως η πολιτική σημασία του άρτι κυρωθέντος Νόμου περί εκλογής Μουχταρών και Αζάδων υπό των οικείων κοινοτήτων, υπ' εκείνων ιδίως όσοι αγνοούσι την κατάχρησιν του παλαιού νόμου υπό της κυβερνήσεως

καί τινων πολιτευομένων ή οπωσδήποτε τα κοινά πραττόντων.

Κατά τον παλαιόν νόμον οι Μουχτάραι εκάστης επαρχίας προτείνοντο υπό των επαρχιακών συμβουλίων ανά τέσσαρες δι' εκάστην ενορίαν ή χωρικήν κοινότητα κι' η Κυβέρνησις διώριζε κατά προαίρεσιν ένα αφ' εκάστης των τετράδων τούτων.

Το Μουχταρικόν αξίωμα συναπαγόμενον και σημαντικήν πρόσοδον και εξουσίαν παρά πάση χωριτική κοινότητι και θεραπεύον ούτω υλικά συμφέροντα και φιλοδοξίας απέβη συν τω χρόνω περιζήτητον και σπουδαίον μέρος προσωπικής και κομματικής συναλλαγής. Η Κυβέρνησις προ της ενεστώσης Αρμοστείας, πολλήν απέδιδε σημασίαν εις το πρόσωπον και τας απαιτούμενας υπηρεσίας του Μουχτάρου και διά τούτο κατέβαλε πολλάς προσπάθειας όπως το αξίωμα τούτο λαμβάνωσι πρόσωπα πειθήνια προς αυτήν, υπεστήριξε δε ταύτα ζωηρώς διαφερόντως.

Τοιούτοι μουχτάραι είχαν αποβή αληθείς τυραννίσκοι των κοινοτήτων καταδιώκοντες δι' όσον διέθετον μέσων τους προσωπικούς εχθρούς αυτών και καταγγέλλοντες προς την Αστυνομίαν ως ταραξίας και κακοποιούς, δι'ο και ενεγράφοντο ούτοι εις τον μαυροπίνακα των κακούργων, ως καθιερώθη η φράσις παρά τω λαώ, διεγράψαμεν δε άλλοτε τας τρομεράς συνεπείας τούτου.

Τιθέμενοι επί κεφαλής των εισπρακτόρων ενήργουν κατ' οίκον ερεύνας και μέχρι του οικογενειακού αδύτου, άγοντες και φέροντες πάσαν κινητήν περιουσίαν αυτών δι' οφειλομένους φόρους ή τέλη σχολικά ή προς εκτέλεσιν τελεσιδίκων αποφάσεων ή καταναγκαστικοί πλειστηριασμοί διεξήγοντο κατά τρόπον μεροληπτικόν και τα μάλιστα επιζήμιον και επεκράτει αληθής τρομοκρατία εν τω χωρίω.

Εν τη καθ' ημάς επαρχία ουχί χωρία αλλά και κωμοπόλεις εξηγέθησαν κατά των οικείων Μουχταρών, ων αι ενέργειαι είχαν αποβή αφορήτως άδικοι και τυραννικάι και ενώ ουδένα ούτοι παρ' αυταίς είχαν

φίλον, υπεστηρίζοντο παρά της Κυβερνήσεως ή της πλειονότητος εν τω επαρχ. Συμβουλίω και παρέμενον ακλόνητοι εις τας θέσεις των προς πείσμονα και σκάνδαλον των κοινοτήτων αυτών. Γνωρίζομεν περιστάσεις καθ' ας ηπειλήθη εξέγερσις γενική κωμοπόλεως και είχεν επικρατήση η γνώμη όπως απαλλαγή αύτη του τυραννίσκου δι' οιουδήποτε μέσου.

Το μουχταρικόν αξίωμα, δεν απεκτάτο μόνον διά κομματικών εκδουλεύσεων, αλλά φαίνεται ότι και συχνότατα εξηγοράζετο, διότι υπήρξαν πολλάί περιστάσεις καθ' ας μουχτάραι εν ενεργεία φοβούμενοι μήπως δεν υπερληφθώσι μεταξύ των νέων προταθησομένων υποψηφίων διά το προσεχές έτος προέτειναν είτε προς μέλη Επαρχιακού Συμβουλίου (Ιταρέ) είτε προς ισχύοντα πρόσωπα χρηματικής ή άλλας δωρεάς και ότε εγένετο αυτοίς παρατήρησις ωμολογούν ότι και εν τω παρελθόντι ούτ' εξησφάλιζον την θέσιν αυτών.

Εις τα κακά ταύτα προσθετέον και την επέμβασιν μουδιρών τινών οίτινες συνήπιον ιδιαιτέρας συμφωνίας προς μουχτάρας ίνα συμπεριληφθώσιν ούτοι εις τον κατάλογον των υποψηφίων της Κυβερνήσεως, άλλως περιέπιπον εις την δυσμένειαν τούτων, της αστυνομίας και του οικείου διοικητού και τότε είτε κατεψηφίζοντο υπό της κυβερνητικής πλειονοψηφίας εν τω διοικητικώ συμβουλίω είτε και επαύοντο εφ' οιασδήποτε καταγγελίας ήτις δι' άλλους μουχτάρας ευνοουμένους ουδαμώς ελαμβάνετο υπ' όψιν.

Τοιαύτη κατάστασις έδει να εκλίπη διά μεταρρυθμίσεως του περί μουχταρών νόμου και δις επί της προκατόχου Αρμοστείας υπέβαλε νομοσχέδιον προς τούτο ο βουλευτής Λευκωσίας-Κυρηνείας κ. Θ. Θεοδότου, όπως όμως παρεπέμπετο εις τας ελληνικάς καλένδρας και εδέησε τρίτην φοράν να υποβάλη τούτο επί της ενεστώσης Αρμοστείας, ήτις ου μόνον υιοθέτησε το Νομοσχέδιον, αλλά και ελευθεριωτέρους προσέθηκεν εις αυτό όρους και υπό τοιούτον πνεύμα επεξεργασθέν υπό κοινού υπό του εντ. δικηγόρου του

στέμματος και του εγκρίτου βουλευτού κ. Θ. Θεοδότου επεψηφίσθη μετά τινάς προτάσεις περί αναβολής του εις την προσεχή σύνοδον, παρ' εκείνων οίτινες ησμένιζον εις το άνωθι περιγραφέν σύστημα. Φαίνεται ότι το το νέον Νομοσχέδιον απήρесе και εις μέλη του κυβερνητικού κύκλου και τούτο προδίδει η μεγάλη βραδύτης της επικυρώσεως του, παρά του οικείου υπουργού.

Σήμερον τέλος, αι κοινότητες απέκτησαν σπουδαίον πολιτικόν δικαίωμα, όπως εκλέγωσιν αυτοί τον προϊστάμενον αυτών Μουχτάρην και ευχόμεθα όπως ποιώνται την άρίστην της ψήφου αυτών χρήσιν. Η ασφάλεια και ησυχία των ειρηνικών και φιλησύχων κατοίκων εξήρτηνται εν μεγάλω μέτρω από του μουχτάρου, όστις είνε τεταγμένος φύλαξ και φρουρός τούτων, βοηθούμενος υπό της αστυνομίας και ελπίζομεν ότι ως μουχτάραι θα εκλέγωνται οι χρηστότεροι και μάλλον ευσπόληπτοι άνδρες της κοινότητας.

Αι μουχταρικά εκλογαί συν τω χρόνω θα προπονώσιν τας χωριτικάς κοινότητας και προς λυσιτελή και κοινωφελή εξάσκησιν των ευρυτέρων πολιτικών δικαιωμάτων αυτών κατά τας βουλευτικάς και άλλας εκλογάς αφορώσας εις σπουδαία και μεγάλα συμφέροντα της νήσου.

(Μεταγλώττιση)

"Πολύ φοβούμαστε ότι δεν εκτιμήθηκε όπως έπρεπε η πολιτική σημασία του Νόμου που κυρώθηκε πρόσφατα περί εκλογής Μουκταρών και Αζάδων υπό των οικείων κοινοτήτων, από εκείνους κυρίως όσοι αγνοούν την κατάχρηση του παλιού νόμου από την Κυβέρνηση και από μερικούς πολιτευομένους ή οπωσδήποτε ασχολουμένους με τα κοινά.

Κατά τον παλαιό νόμο οι Μουχτάρες κάθε επαρχίας προτείνονταν από τα επαρχιακά συμβούλια κατά τέσσερις για κάθε ενορία ή χωρική κοινότητα και η Κυβέρνηση διόριζε κατά προαίρεση ένα από κάθε τετράδα.

Το Μουχταρικό αξίωμα συναπαγόταν και σημαντική πρόσοδο και εξουσία από κάθε χωριτική κοινότητα και ικανοποιώντας έτσι υλικά συμφέροντα και φιλοδοξίες απέβη με την πάροδο του χρόνου περιζήτητο και σπουδαίο μέρος προσωπικής και κομματικής συναλλαγής. Η Κυβέρνηση πριν από την παρούσα αρμοστεία, απέδιδε πολλήν σημασία στο πρόσωπο και τις απαιτούμενες υπηρεσίες του Μουχτάρη και γι' αυτό κατέβαλε πολλές προσπάθειες όπως το αξίωμα αυτό λαμβάνουν πρόσωπα πειθήνια προς αυτήν, τα υπεστήριξε δε ζωηρά με διάφορους τρόπους.

Τέτοιοι μουχτάρηδες είχαν αποβεί αληθείς τυραννίσκοι των κοινοτήτων καταδιώκοντες με όσα μέσα διέθεταν τους προσωπικούς εχθρούς τους και καταγγέλλοντες προς την Αστυνομία ως ταραξίες και κακοποιούς, γι' αυτό και εγγράφονταν αυτοί στο μαυροπίνακα των κακούργων, ως καθιερώθηκε η φράση από τον λαό, διεγράψαμεν δε άλλοτε τις τρομερές συνέπειες του.

Τιθέμενοι επικεφαλής των εισπρακτόρων ενεργούσαν κατ' οίκον έρευνες και μέχρι του οικογενειακού αδύτου, παίρνοντας και φέροντας κάθε κινητή περιουσία τους για οφειλομένους φόρους ή τέλη σχολικά ή προς εκτέλεση τελεσίδικων αποφάσεων ή καταναγκαστικοί πλειστηριασμοί διεξήγοντο κατά τρόπο μεροληπτικό και πολύ επιζήμιον και επικρατούσε αληθινή τρομοκρατία στο χωριό.

Στη δική μας επαρχία όχι στα χωριά αλλά και κωμοπόλεις εξηγέρθησαν κατά των Μουχταρών, των οποίων οι ενέργειες είχαν αποβεί αφόρητα άδικες και τυραννικές και ενώ κανέναν αυτοί από αυτές είχαν φίλο, υποστηρίζονταν από την Κυβέρνηση ή την πλειονότητα στο επαρχ. Συμβούλιο και παρέμεναν ακλόνητοι στις θέσεις τους προς πείσμονα και σκάνδαλο των κοινοτήτων αυτών. Γνωρίζομεν περιπτώσεις κατά τις οποίες απειλήθηκε γενική εξέγερση κωμόπολης και είχε επικρατήσει η γνώμη όπως απαλλαγεί αυτή από τον τυραννίσκο με οποιοδήποτε μέσο.

Το μουχταρικό αξίωμα, δεν αποκτάτο μόνο με

κομματικές εκδουλεύσεις, αλλά φαίνεται ότι και συχνότατα εξαγοραζόταν, διότι υπήρξαν πολλές περιπτώσεις κατά τις οποίες μουχτάρες εν ενεργεία φοβούμενοι μήπως δεν συμπεριληφθούν μεταξύ των νέων υποψηφίων που θα προτεινόταν για το προσεχές έτος προέτειναν είτε σε μέλη Επαρχιακού Συμβουλίου (Ιταρέ) είτε προς ισχύοντα πρόσωπα χρηματικές ή άλλες δωρεές και όταν γινόταν σ' αυτούς παρατήρηση ομολογούσαν ότι και στο παρελθόν έτσι εξησφάλιζαν τη θέση στους.

Στα κακά αυτά ας προστεθεί και η επέμβαση κάποιων μουδιρών οι οποίοι συνήπταν ιδιαίτερες συμφωνίες με τους μουχτάρηδες για να συμπεριληφθούν αυτοί στον κατάλογο των υποψηφίων της Κυβέρνησης, αλλιώς περιέπιπταν στη δυσμένεια τους, της αστυνομίας και του οικείου διοικητή και τότε είτε καταψηφιζόταν από την κυβερνητική πλειοψηφία στο διοικητικό συμβούλιο είτε και παύονταν σε οποιαδήποτε καταγγελία η οποία για άλλους μουχτάρηδες ευνοουμένουσ πουθενά δεν λαμβανόταν υπόψη.

Τέτοια κατάσταση έπρεπε να εκλίπει με τη μεταρρύθμιση του περί μουχταρών νόμου και δύο φορές στην προκάτοχο Αρμοστεία υπέβαλε νομοσχέδιο προς τούτο ο βουλευτής Λευκωσίας-Κυρηνείας κ. Θ. Θεοδότου, το οποίο όμως παραπεμπόταν στις ελληνικές καλένδες και εδέησε τρίτη φορά να το υποβάλει κατά την παρούσα Αρμοστεία, η οποία όχι μόνο υιοθέτησε το Νομοσχέδιο, αλλά και πρόσθεσε πιο ελεύθερους σε αυτό όρους και αφού έτυχε επεξεργασίας με τέτοιο πνεύμα από κοινού από τον εντ. δικηγόρο του Στέμματος και τον έγκριτο βουλευτή κ. Θ. Θεοδότου επεψηφίσθη μετά από κάποιες προτάσεις για αναβολή του στην προσεχή σύνοδο, από εκείνους οι οποίοι πρόσβλεπαν στο πιο πάνω σύστημα που περιγράφηκε. Φαίνεται ότι το το νέο Νομοσχέδιο δεν άρεσε και στα μέλη του κυβερνητικού κύκλου και αυτό το προδίδει η μεγάλη βραδύτητα για την επικύρωση του, από τον αρμόδιο υπουργό.

Σήμερα τέλος, οι κοινότητες απέκτησαν

σπουδαίο πολιτικό δικαίωμα, όπως εκλέγουν αυτοί τον προϊστάμενο τους Μουχτάρη και ευχόμαστε όπως κάνουν άριστη χρήση της ψήφου τους. Η ασφάλεια και ησυχία των ειρηνικών και φιλήσυχων κατοίκων εξαρτάτο σε μεγάλο βαθμό από τον μουχτάρη, ο οποίος είναι ταγμένος φύλακας και φρουρός τους, βοηθούμενος από την αστυνομία και ελπίζομεν ότι ως μουχτάρης θα εκλέγονται οι χρηστότεροι και μάλλον ευυπόληπτοι άνδρες της κοινότητας.

Αι μουχταρικές εκλογές στην πορεία του χρόνου θα προπονούν τις χωριτικές κοινότητες και προς αποτελεσματική και κοινωφελή εξάσκηση των ευρύτερων πολιτικών δικαιωμάτων τους κατά τις βουλευτικές και άλλες εκλογές που αφορούν σε σπουδαία και μεγάλα συμφέροντα της νήσου.